

Biuletyn informacyjny nr 21. Zamieszczamy stanowisko Programu Polityki Społecznej ISP wobec założeń projektu do ustawy o przedsiębiorstwie społecznym.

STANOWISKO PROGRAMU POLITYKI SPOŁECZNEJ ISP WOBEC ZAŁOŻEŃ DO PROJEKTU USTAWY O PRZEDSIĘBIORSTWIE SPOŁECZNYM

W związku z konsultacjami społecznymi dokumentu autorstwa Profesora Jerzego Hausera i Profesora Huberta Izdebskiego pt.: [Założenia do projektu ustawy o przedsiębiorstwie społecznym](#), Program Polityki Społecznej Instytutu Spraw Publicznych przedstawia swoje stanowisko w tej sprawie.

Aktualny stan prawny uwagi krytyczne

Polskie ustawodawstwo nie przewiduje szczególnych rozwiązań instytucjonalno-prawnych dla prowadzenia przedsiębiorczości społecznej. W świetle obowiązujących przepisów prawnych przedsiębiorstwa realizujące cele społeczne mogą działać w formie spółdzielni socjalnej, spółki z o.o. oraz działalności gospodarczej prowadzonej przez fundację lub stowarzyszenie. Naszym zdaniem żadne z tych rozwiązań nie sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości społecznej.

Ustawa o spółdzielniach socjalnych z 2006 roku, uchwalana w ślad za Ustawą o zatrudnieniu socjalnym, reguluje funkcjonowanie instytucji, w której absolwenci programów realizowanych w Centrach Integracji Społecznej znajdują pracę, a właściwie tworzą dla siebie nowe miejsca pracy. Bez wątpienia osoby długotrwale bezrobotne, które dzięki udziałowi w programie reintegracyjnym odzyskały umiejętności niezbędne do funkcjonowania w podstawowych rolach społecznych i zawodowych, powinny jak najszybciej podjąć zatrudnienie. Jednak pomysł zakładania spółdzielni socjalnej przez te osoby jest wysoce ryzykowny. Zazwyczaj bowiem prowadzenie tego rodzaju przedsiębiorstwa wymaga kwalifikacji, których osoby długotrwale bezrobotne nie posiadają w stopniu dostatecznym. W przypadku spółdzielni socjalnej nie chodzi bowiem tylko o świadczenie pracy, ale również o zarządzanie przedsiębiorstwem.

W tym kontekście 20% limit zatrudnienia osób, które nie są defaworyzowane na rynku pracy, jest trudny do wytłumaczenia. Bowiem w spółdzielniach socjalnych, przynajmniej ze względu na demokratyczno-partycypacyjny styl zarządzania i konieczność generowania zysku, powinny pracować osoby mające wiedzę i doświadczenie w prowadzeniu przedsięwzięć gospodarczych. Co więcej, osoby te powinny mieć dodatkowe kwalifikacje konieczne do zarządzania ludźmi, którzy z powodu stanu zdrowia, bezdomności, trudnej sytuacji życiowej, etc. mają specyficzne ograniczenia lub potrzeby. Obowiązek zatrudniania minimum 80% osób długotrwale bezrobotnych (mimo, że w krajach posiadających ogromne doświadczenia w budowaniu przedsiębiorczości społecznej liczba osób z trudnościami życiowymi jest równa liczbie osób sprawnie funkcjonujących na rynku pracy) to istotny powód, dla którego spółdzielnie socjalne albo nie są zakładane, albo nie są w stanie utrzymać się na rynku.

Propozycje znowelizowania przepisów ustawy o spółdzielniach socjalnych podjęte przez Sejm V kadencji, są jak najbardziej zasadne (przedstawiliśmy je w [e-Biuletynie z 10 lipca br.](#)). Jednak należy podkreślić, że spółdzielnie socjalne są tylko jednym, szczególnym typem przedsiębiorstwa społecznego i obok nich powinny istnieć inne możliwości prowadzenia przedsięwzięć o charakterze gospodarczym, ale ukierunkowanych na

realizację celów społecznych.

Istnieje również możliwość prowadzenia przedsiębiorstwa społecznego w formie spółki z o.o. Jednak nie jest to dobre rozwiązanie prawno-instytucjonalne, choćby ze względu na obowiązek wniesienia kapitału początkowego w wysokości 50 tysięcy złotych powiększonego o kwotę podatku, który jest kwotą zaporową dla podmiotów lokalnych, szczególnie dla lokalnych organizacji pozarządowych.

Stowarzyszenia i fundacje, które chcą dawać zatrudnienie osobom defaworyzowanym na rynku pracy, zazwyczaj robią to w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. Naszym zdaniem to rozwiązanie stanowi zagrożenie dla dobrego wizerunku organizacji, których największym kapitałem jest zaufanie społeczne. Uważamy, że należy wyłączyć przedsiębiorczość społeczną z działalności gospodarczej organizacji i nadać jej formę odrębnego podmiotu, powiązanego z organizacją w ten sposób, żeby zysk wypracowany przez owo przedsiębiorstwo społeczne był przeznaczany na działalność statutową organizacji pozarządowej.

Potencjalne skutki braku regulacji prawnych dot. przedsiębiorstw społecznych dla dalszego rozwoju organizacji pozarządowych

W naszym przekonaniu zarówno osoby fizyczne, jak i prawne, powinny mieć prawo do zakładania przedsiębiorstw społecznych, a w szczególności takie prawo powinny mieć - i powinny z niego korzystać - organizacje pozarządowe. Natomiast nie powinny prowadzić przedsiębiorczości społecznej w ramach działalności gospodarczej, jak to ma miejsce obecnie.

W szczególności stowarzyszenia, czyli zrzeszenia ludzi, których łączą wspólne cele społeczne i wartości, powinny zachować walor dobrowolnego i nieodpłatnego uczestnictwa, zaś działalność dochodową w ograniczonym, umiarkowanym zakresie. Przewaga działalności produkcyjnej, handlowej, usługowej (wyczerpującej cechy przedsiębiorczości społecznej) nad działaniami stricte społecznymi psuje formułę stowarzyszenia zrzeszenia ludzi, których łączą szczególne więzi i którzy co do zasady - angażują się w działalność stowarzyszenia wolontarystycznie. Organizacjom pozarządowym, które chcą realizować swoją misję poprzez rozwój przedsiębiorczości społecznej, ustawodawca powinien zaproponować cywilizowaną formułę przechodzenia w działalność rynkową, np. spółkę powiązaną z organizacją, spółdzielnię (rozwiązanie prawno-instytucjonalne na kształt community interest company).

Z kolei w przypadku organizacji, które posiadają doświadczony i kompetentny zespół, i oferują cenione na rynku usługi (np. szkolenia, doradztwo, poradnictwo), przedsiębiorstwo społeczne mogłoby przynosić wysokie dochody i zapewniać im duży stopień stabilności finansowej i autonomii wobec sponsorów, wzmocnienie instytucjonalne, etc. Poza tym możliwość zatrudnienia i uzyskania dodatkowych zarobków w przedsiębiorstwie społecznym założonym przez organizację i ściśle z nią powiązanym, może być argumentem, który zatrzyma pracowników organizacji pozarządowych w trzecim sektorze - zapobiegałoby to zjawisku odchodzenia z sektora pozarządowego dobrze wykształconych i kompetentnych pracowników, którym organizacje nie mogą zapewnić wyższych zarobków, stosownych do ich kompetencji zawodowych.

Przywileje i ograniczenia w działalności przedsiębiorstw społecznych

Biorąc pod uwagę, że przedsiębiorstwa społeczne pełnią szczególną misję, to powinny przysługiwać im pewne przywileje, jak również powinny spełniać pewne wymogi.

Przywileje mają umożliwić przedsiębiorstwom społecznym utrzymanie się na rynku, co jest dla nich trudniejsze w porównaniu do typowych przedsiębiorstw biorąc pod uwagę, że ich głównym celem jest reintegracja społeczna osób defaworyzowanych na rynku pracy poprzez tworzenie dla nich miejsc pracy lub świadczenie usług/ dóbr, na które jest popyt wśród ludzi ubogich (np. poradnictwo obywatelskie). Chcemy również podkreślić, że przedsiębiorstwa społeczne nie tylko dają zatrudnienie osobom długotrwale bezrobotnym, niepełnosprawnym, etc., ale jednocześnie o ile tworzone są w procesie partnerskiej współpracy lokalnych podmiotów budują kapitał społeczny i są czynnikiem sprzyjającym rozwojowi lokalnemu.

W związku z tym, przedsiębiorstwa społeczne nie mogą podlegać regułom określającym sposób funkcjonowania typowych przedsiębiorstw. W szczególności powinny one być zwolnione z podatku dochodowego od osób prawnych (bo cały dochód przeznaczają na reintegrację społeczną) i jako płatnicy VATu powinni mieć prawo odliczania sobie tego podatku. Poza tym przynajmniej w pierwszym okresie działalności, kiedy przedsiębiorstwo jeszcze nie wypracowuje środków finansowych powinno być zwolnione z płatności składek ZUS (analogicznie do rozwiązań stosowanych obecnie przy zakładaniu po raz pierwszy działalności gospodarczej przez osoby fizyczne), z opłaty rejestracyjnej, etc.

W zamian za otrzymane przywileje, przedsiębiorstwa społeczne powinny spełniać określone zobowiązania, które mają zagwarantować, że cele społeczne będą faktycznie realizowane. Służy temu przede wszystkim zakaz wydatkowania środków finansowych wypracowanych przez przedsiębiorstwo na inne cele niż reintegracja społeczna i zawodowa oraz wspieranie spójności społeczności lokalnej. Oznacza to, że wypracowany dochód ma być przeznaczany nie tylko na reintegrację społeczną i zawodową osób wykluczonych (czyli na budowanie kapitału ludzkiego), ale również na wspieranie rozwoju społeczności lokalnej (budowanie kapitału społecznego). W szczególności zysk nie może być dystrybuowany pomiędzy pracowników przedsiębiorstwa.

Ponadto przedsiębiorstwa społeczne ze względu na poszanowanie ogólnych zasad dot. prowadzenia działalności gospodarczej (konkurencyjności) powinny mieć ograniczone prawo do korzystania z pracy wolontariuszy. Powołując się na niekwestionowany autorytet w dziedzinie ekonomii społecznej przypominamy, że płatny personel to jeden z czterech podstawowych elementów przedsiębiorstwa społecznego (Carlo Borzaga, Nowe trendy w sektorze non-profit w Europie: pojawianie się przedsiębiorstw społecznych).

Co dalej ?

Wyniki konsultacji społecznych, przeprowadzonych w okresie od 1 sierpnia 2007 do 2 października 2007 roku przez Fundację Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, zostały przedstawione autorom Założeń do projektu ustawy o przedsiębiorstwie społecznym. Profesorowie J. Hausner i H. Izdebski występują w roli ekspertów, którzy służą swoją wiedzą organizacjom pozarządowym i są gotowi opracować projekt ustawy odpowiadającej potrzebom trzeciego sektora. W listopadzie br. mają przedstawić nową wersję Założeń , przygotowaną w oparciu o wyartykułowane w ramach konsultacji społecznych oczekiwania. Dalszy etap konsultacji społecznych tego dokumentu będzie również prowadziła Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, o czym przypomniemy Państwu w e-Biuletynie zachęcając jednocześnie do wzięcia udziału w tych konsultacjach.

Izabela Rybka

Tekst przygotowano w ramach projektu W stronę polskiego modelu gospodarki społecznej budujemy nowy Lisków realizowanego przy udziale środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL.

E-biuletyny ukazują się również na stronie projektu KOMPAS i są rozsyłane do prenumeratorów.

